

Ζεϋμπέν(ικα)

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟ ΑΓΙΑΣΟΥ

ΚΕΝΤΡΟ ΣΠΟΥΔΩΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Νίκος Ανδρίκος : Divan saz, πολιτικό λαούτο, φωνή
Μαρία Σεϊτανίδου : φωνή
Γιώτα Μαϊστρέλλη : φωνή
Γιάννα Μαϊστρέλλη : βιολί
Αλέκος Καφούνης: zöğür saz, , πολιτικό λαούτο, σαντούρι
Βασίλης Κουζινόγλου : κιθάρα
Στρατής Σκουρκέας : cura saz, μπαγλαμά, κρουστά

Συναυλίες σε *Θέατρο Καλιμασιάς Χίου, Αναγνωστήριο Αγιάσου και Ράχες Ικαρίας*

Στις συγκεκριμένες εκδηλώσεις αποδόθηκαν μέσω διαφορετικών τύπων ορχήστρας, τουρκόφωνα λαϊκά κομμάτια από το επιμέρους ιδίωμα των *Zeybek* των μικρασιατικών παραλιών, αστικά μεσοπολεμικά τραγούδια που ακολουθούν την φόρμα του Ζεϋμπέικου, καθώς και μυτιληνοί οργανικοί σκοποί.

Με την χρήση του όρου *Ζεϊμπέικου(ς)* στην σύγχρονη Ελλάδα, η καθιερωμένη στερεοτυπική αναγωγή η οποία συνήθως πραγματοποιείται, ταυτίζεται με τον ομώνυμο λαϊκό χορό, και μάλιστα με την αντίστοιχη, αισθητικά ομογενοποιημένη νεοαστική του εκδοχή. Ωστόσο, μια προσεκτικότερη μελέτη των πηγών σε σχέση με τον άξονα του χρόνου, αναδεικνύει τις πολλαπλές πολιτισμικές διαστάσεις των *Ζεϋμπέκ*, αποδεσμευοντάς τα συγχρόνως από την παραπάνω μονομέρεια, καθώς τα καταξιώνει ως το κυρίαρχο μουσικό λαϊκό μουσικό ιδίωμα της ευρύτερης περιοχής των μικρασιατικών παραλιών (Ege Bölgesi). Έτσι, το εν λόγω είδος, δημιούργημα της αντίστοιχης εθνοφυλετικής κοινότητας, χαρακτηρίζεται για το εύρος του ρεπερτορίου, την ρυθμική και τροπική του ποικιλομορφία, τον υφολογικό-εκφραστικό του πλούτο, και τέλος για την μορφολογική (μελωδία, στίχος, ρυθμός) και επιτελεστική του (μουσική απόδοση –οργανική και φωνητική-, όρχηση) πληρότητα. Το ενδιαφέρον στην όλη περίπτωση είναι πως το είδος των *Ζεϋμπέκ*, είτε ως ρυθμική φόρμα είτε ως μελωδικό-εκφραστικό πρότυπο, αποτέλεσε μια πλούσια πηγή άντλησης αφορμών εναλλακτικής έκφρασης και πρωτογενούς δημιουργίας για όλο τον αστικό μουσικό πολιτισμό της περιοχής (Σμύρνη, Λέσβος), «ενθαρρύνοντας» κατ' αυτόν τον τρόπο την τάση για λόγια διαχείριση υλικού με χώρο προέλευσης τον λαϊκό μουσικό πολιτισμό της υπαίθρου. Βάσει αυτής της πραγματικότητας, συγκροτείται ένα ιστορικό τόξο που εκτείνεται από τις προϊτιβικές δημώδεις εκδοχές των τουρκόφωνων *Zeybek*, μέχρι τις αντίστοιχες επεξεργασμένες του αστικού χώρου της Σμύρνης και της Μυτιλήνης, καθώς και τις δημιουργίες των επώνυμων συνθετών του Μεσοπολέμου και του πρώιμου *Ρεμπέτικου*.

ΡΕΠΕΡΤΟΡΙΟ ΖΕΪΜΠΕΚ

1. Kerimoğlu Zeybeği

Πρόκειται για κλασική περίπτωση αργού *Zeybek*, το οποίο αναδεικνύει φανερά το εν λόγω μουσικό ιδίωμα των δυτικών μικρασιατικών παραλιών (*Ege Bölgesi*). Το κομμάτι έχει καταγραφεί από την Τουρκική Ραδιοφωνία, μετά από επιτόπια έρευνα του Hamdi Özbay στη Muğla της Δυτικής Τουρκίας (*TRT-Türk Halk Müziği Repertuar Sıra No:42*).

2. Aman nalbandım

Γνωστό και ως *Menemen Zeybeği* καταγραφή του οποίου έχει πραγματοποιηθεί για λογαριασμό της Τουρκικής Ραδιοφωνίας από τον Müzafer Sarısözen στη Manisa της δυτικής Τουρκίας (*TRT-Türk Halk Müziği Repertuar Sıra No:204*). Επίσης, εκτέλεση του συγκεκριμένου κομματιού, με την προσθήκη μάλιστα και ελληνικών στίχων, έχει γίνει κι από τη *Σμυρναϊκή Εστουδιαντίνα* το 1910 με τη φωνή του Λευτέρη Μενεμενλή.

3. Τ' αρχοντικό αρχείο Αναγνωστηρίου Αγιάσου

Εξαιρετικά ενδιαφέρον οργανικό ζεϋμπέκικο προερχόμενο από το ιστορικό αρχείο του Αναγνωστηρίου της Αγιάσου, εκτέλεση του οποίου από το Χαρίλαο Ρόδανο συμπεριλαμβάνεται στο ερευνητικό πρόγραμμα του Πανεπιστημίου Αιγαίου, *Σταυροδόγμα στο Αιγαίο*.

4. Hovarda Zeybeği

Εκδοχή του γνωστού Αίβαλιώτικου Ζεϋμπέκικου καταγραμμένη από το φημισμένο Αδραμυτιανό κλαρινετίστα Şükrü Tunar. Η εν λόγω εκτέλεση, που -αντίθετα με τη νεοπαρadoxιακή πρακτική- ακολουθεί γοργή χρονικά αγωγή και μόνο τρία επιμέρους μελωδικά θέματα, συμφωνεί με όλες τις ιστορικές ηχογραφήσεις του Αίβαλιώτικου σε Αθήνα (Ιωάννης Δραγάτσης) και Αμερική (Αθανάσιος Μακεδόνας, Γιώργος Μακρυγιάννης «Νισύριος», Ντού Κυριακάτη, Μανώλης Καραπιπέρης) κατά τις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα.

5. Φωκιανό Ζεϋμπέκικο Λέσβος

Δημοφιλές σε όλη τη Λέσβο αργό Ζεϋμπέκικο, που αναπτύσσεται μελωδικά κατά τα πρότυπα του φαινομένου *Ραστ*.

6. Απεφάσισα πουλί μου Δημήτρης Σέμσης 1937

7. Ο Βαγγέλης της μαμής Δημήτρης Τσακίρης 1935

8. Ο Λαγός ανωνύμου

Και τα τρία αυτά κομμάτια ανήκουν τροπικά στο φαινόμενο *Χιτζάζ*, ενώ ρυθμολογικά ακολουθούν την κλασικότερη εκδοχή εννιάσημου με εσωτερική κατανομή (2+2+2+3). Το τελευταίο δε, προέρχεται από ηχογράφιση στην Αμερική με τη Μαρίκα Παπαγκίκα το 1923, ενώ οργανική του εκδοχή είναι δημοφιλής στην Αγιάσο της Λέσβου.

9. Ψύλλος Σταύρος Παντελίδης 1932

Τραγούδι εκτελεσμένο το ίδιο έτος τόσο από τη Ρίτα Αμπατζή, όσο κι από τη Ρόζα Εσκενάζυ με την κλασική κατά τη μεσοπολεμική περίοδο οργανολογική εκδοχή από δύο λαϊκές κιθάρες.

10. Μπίλια αρχείο Αναγνωστηρίου Αγιάσου

Ανέκδοτο -μη ηχογραφημένο- οργανικό ζευμπέκικο που φέρει το «παρατσούκλι» του Αγιασώτη εκείνου, ο οποίος συνήθισε να το παραγγέλνει στην ορχήστρα για να το χορέψει.

11. Νέα μερακλού Κώστας Τζόβενος 1933

Δημοφιλές μεσοπολεμικό αστικό τραγούδι που γνώρισε τρεις εκτελέσεις μέσα στο ίδιο έτος από τις φωνές της Μαρίκας Καναροπούλου, της Ρίτας Αμπατζή και της Ρόζας Εσκενάζυ.

12. Η Μπελαλού Ιωάννης Δραγάσης 1934

Κομμάτι που ακολουθεί την τροπική συμπεριφορά του φαινομένου *Νικρίζ*, το οποίο γνώρισε την εξαιρετική ερμηνεία της Μαρίκας Καναροπούλου.

13. Το κορίτσι σου κυρά μου Κώστας Καρίτης 1937

Μεσοπολεμικό αστικό-λαϊκό τραγούδι εκτελεσμένο με τη φωνή του Κώστα Τσανάκου.

14. Στης Πόλης το Μεβλαχανέ Αγάπιος Τομπούλης 1955

Κομμάτι ηχογραφημένο για λογαριασμό της αμερικανικής εταιρίας *BALKAN* με τη φωνή της Ρόζας Εσκενάζυ, στα πλαίσια σειράς περιοδίων που πραγματοποιήθηκαν σε Πόλη και Αμερική στις αρχές της δεκαετίας του '50 με τη συμμετοχή σπουδαίων μουσικών όπως των Αγάπιου Τομπούλη (ούτι), Λάμπρου Λεονταρίδη (πολιτική λύρα), Şükrü Tunar (κλαρίνο), Λάμπρου Σαβαΐδη (κανονάκι), Δημήτρη Μανήσαλη (βιολί), Ματθαίου Μπαλαμπάνη (τουμπελέκι), κ.α.

15. Δωσ' μου πίσω τα λελούδια ανωνύμου

Εξαιρετικά ενδιαφέρον μελωδικά κομμάτι που ακολουθεί τη χρώα του *makam Hüzzam*, ηχογραφημένο με *ala turka* ορχήστρα και αισθητική και με τη φωνή της Αμαλίας Βάκα το 1943.